

МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

УДК 339.54:338.24

doi: 10.15330/apred.1.18.101-111

Дятлова В.В.¹, Дятлова Ю.В.², Єрохіна Д.О.³

РОЗВИТОК ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ: МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ ОЦІНЮВАННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ ТЕНДЕНЦІЙ

¹Маріупольський державний університет,
Міністерство освіти і науки України,
кафедра галузевого менеджменту,
вул. Карпінського, 58, Маріуполь,
87513, Україна,
тел.: 0951582533,
e-mail: k_mzid@i.ua
ORCID ID: 0000-0003-3414-8225

²тел.: 0500471466,
e-mail: yuliyadyatlova25@gmail.com,
ORCID ID: 0000-0001-7982-2493

³тел.: 0671581242,
e-mail: k_mzid@i.ua,
ORCID ID: 0000-0002-1556-9879

Анотація. Розвиток зовнішньоторговельного сектору економіки країни та регіонів є одним із вкрай важливих завдань держави для створення умов щодо їх економічного зростання та підвищення рівня життя населення. Актуальність дослідження тенденцій зовнішньоторговельного сектору економіки та необхідність удосконалення методичного підходу до їх оцінювання в регіонах зумовили мету даної статті. У дослідженні використано методи статистичного та системно-структурного аналізу (для визначення тенденцій розвитку зовнішньоторговельного сектору економіки за певними показниками), математичного моделювання і розрахунковий метод (для визначення значень показників, кореляційно-регресійного аналізу їх зміни), логічного узагальнення (для формулювання результатів і висновків).

Методичний підхід до оцінювання тенденцій розвитку зовнішньоторговельного сектору економіки удосконалено за рахунок розширення переліку показників. Показники обрані як зі статистичних даних (обсяги експорту та імпорту, зовнішньоторговельний баланс, коефіцієнт покриття експортом імпорту), так і отримані розрахунковим методом (зміни до попереднього або базового року, товарна структура, питома вага країн-партнерів і інші). Їх аналіз по країні дозволив визначити нестійкі тенденції в період 2014-2020 років. Хвилеподібний характер їх змін підтверджується отриманою математичною моделлю. Для визначення регіональних тенденцій щодо експорту та імпорту потрібні додаткові розрахунки, оскільки показники надаються окремо щодо товарів і послуг. Використання показників дозволило визначити експортну або імпортну орієнтацію адміністративно-територіальних регіонів. Тенденції за економічними регіонами можуть бути визначені тільки розрахунковим методом. Зокрема, запропоновано модель розрахунку коефіцієнту покриття експортом імпорту. Аналіз значень показників довів обґрунтованість їх використання у сукупності для оцінювання тенденцій і визначення регіонів, орієнтованих на експорт. Методичний аспект оцінювання регіональних тенденцій може бути застосований при формуванні інструментів реалізації державної політики та розробленні регіональних стратегій.

Ключові слова: адміністративно-територіальні та економічні регіони, зовнішньоторговельний сектор економіки, розвиток, оцінювання тенденцій, методичний підхід, статистичні показники, розрахунковий метод.

Diatlova V.V.¹, Diatlova Yu.V.², Yerokhina D.O.³

**DEVELOPMENT FOR THE FOREIGN TRADE SECTOR OF ECONOMY:
METHODOLOGICAL ASPECT OF REGIONAL TRENDS ASSESSMENT**

¹Mariupol State University,
Ministry of Education and Science of Ukraine,
Department of Industrial Management,
Karpinskoho str., 58, Mariupol,
87513, Ukraine,
tel.: 0951582533,
e-mail: k_mzid@i.ua,
ORCID ID: 0000-0003-3414-8225

²tel.: 0500471466,
e-mail: yuliyadyatlova25@gmail.com,
ORCID ID: 0000-0001-7982-2493

³tel.: 0671581242,
e-mail: k_mzid@i.ua,
ORCID ID: 0000-0002-1556-9879

Abstract. The development of the country and regions economy foreign trade sector is one of the most important tasks of the state to create conditions for their economic growth and improve living standards. The relevance of the study of trends in the economy foreign trade sector and the need to improve the methodical approach to their evaluation in the regions determined the purpose of this article. The study have been used methods of statistical and system-structural analysis (to determine trends in the foreign trade sector of the economy on certain indicators), mathematical modeling and calculation method (to determine the values of indicators, correlation and regression analysis of their changes), logical generalization (to formulate results and conclusions).

The methodical approach to assessing the development trends of the economy foreign trade sector has been improved by expanding the list of indicators. Indicators have been selected both from statistical data (volumes of exports and imports, foreign trade balance, export coverage ratio of imports) and obtained by the calculation method (changes to the previous or base year, commodity structure, share of partner countries in exports and imports of goods, and others). Their analysis by country allowed to identify volatile trends in the period 2014-2020. The wavy nature of their changes is confirmed by the obtained mathematical model. Additional calculations are needed to identify regional trends regarding exports and imports, as indicators are provided separately for goods and services. The use of indicators allowed to determine the export or import orientation of administrative-territorial regions. Trends by economic regions can be determined only by calculation method. In particular, a model for calculating the export import coverage ratio is proposed. The analysis of the indicators proved the validity of their use in the aggregate to assess trends and identify export-oriented regions. The methodological aspect of assessing regional trends can be used in the formation of tools for implementing public policy and the development of regional strategies.

Keywords: administrative-territorial and economic regions, foreign trade sector of economy, development, evaluation of trends, methodical approach, statistical indicators, calculation method.

Вступ. В умовах інтенсифікації глобалізаційних та інтеграційних процесів, що є характерними для світової економіки ХХІ століття, зовнішньоторговельний сектор національних економік відіграє ключову роль для їх стабільного розвитку. Тому дослідження тенденцій за певними показниками є актуальним для України, тим

більш з огляду на зміну орієнтації щодо ринків певних країн, зокрема європейських. Оскільки загальні тенденції розвитку зовнішньоторговельного сектору України формуються з тих, які існують в регіонах, то виявлення регіональної специфіки та її впливу на загальний результат надасть можливість сфокусуватися на певних питаннях щодо зовнішньої торгівлі для підвищення ефективності цього сектору економіки.

Дослідженню тенденцій і проблем розвитку зовнішньоекономічної діяльності приділяли увагу вітчизняні та зарубіжні вчені: М. Йохна [1], Ю. Козак [2], А. Мазаракі і Т. Мельник [3], Г. Гандолфо (G. Gandolfo) [4], А. Станкевич-Мроз (A. Stankiewicz-Mróz) [5] та інші. У монографічних виданнях цих вчених висвітлюються теоретико-методологічні засади розвитку зовнішньоекономічної діяльності, методичні підходи та практична реалізація інструментів у світових масштабах, на рівні країни, регіону, підприємств. В окремих наукових працях обґрунтовуються напрями розвитку щодо різних сфер і галузей [6; 7; 8].

Визначення тенденцій зумовлюється вибором показників. З огляду на це, обґрунтування переліку та розширення індикаторів для оцінювання регіональних тенденцій розвитку зовнішньоторговельного сектору економіки в методичному аспекті, зокрема для бізнес-аналітики, обумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Постановка завдання. Метою статті є встановлення тенденцій розвитку зовнішньоторговельного сектору економіки та їх регіональної специфіки за методичним підходом, що базується на розширеному переліку показників до їх оцінювання.

Для досягнення мети та означених завдань у дослідженні використано наступні загальноприйняті в економічній науці методи: статистичний та системно-структурний аналіз – для визначення тенденцій розвитку зовнішньоторговельного сектору економіки за певними показниками; математичного моделювання і розрахунковий – для встановлення рівня показників, кореляційно-регресійного аналізу їх зміни; логічного узагальнення – для формулювання результатів і висновків.

Результати. В умовах глобалізації зовнішньоекономічна діяльність країни є суттєвою складовою її економіки. Статистично щороку відображається зовнішньоторговельний баланс України, динаміка показників якого свідчить про певні тенденції (табл. 1).

Таблиця 1

Зовнішньоторговельний баланс України за 2014-2020 роки

Table 1

Consolidated foreign trade balance of Ukraine, 2014-2020

Показники	Роки						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Експорт, млн. дол.	64106,8	46804,2	45112,7	52579,5	57280,9	64050,3	59367,9
% до попереднього року	85,7	73,0	96,4	116,6	108,9	111,8	92,7
Імпорт, млн. дол.	60750,6	42976,0	44571,1	55080,6	63493,7	67739,4	60045,7
% до попереднього року	72,9	70,7	103,7	123,6	115,3	106,7	88,6
Сальдо, млн. дол.	3356,2	3828,2	541,6	-2501,1	-6212,8	-3689,1	-677,8
Коефіцієнт покриття експортом імпорту	1,06	1,09	1,01	0,95	0,90	0,95	0,99

Розраховано за даними [9; 10].

Тенденції в період 2014-2020 років є нестійкими. Обсяги експорту і імпорту змінюються хвилеподібно. Так, експорт з 2014 по 2016 рік зменшуються, в період 2017-

2019 років – зростають, а за результатами 2020 року знову відзначено зменшення обсягу. При цьому найбільший за обсягом експорт спостерігався в 2014 році і наблизився до цього значення в 2019 році. Загалом, маючи зменшення обсягів експорту в 2020 році порівняно з 2014 роком на 7,4%, тенденція відповідно математичної моделі описується параболою третього порядку (рис. 1) з високим рівнем кореляції ($R=0,991$).

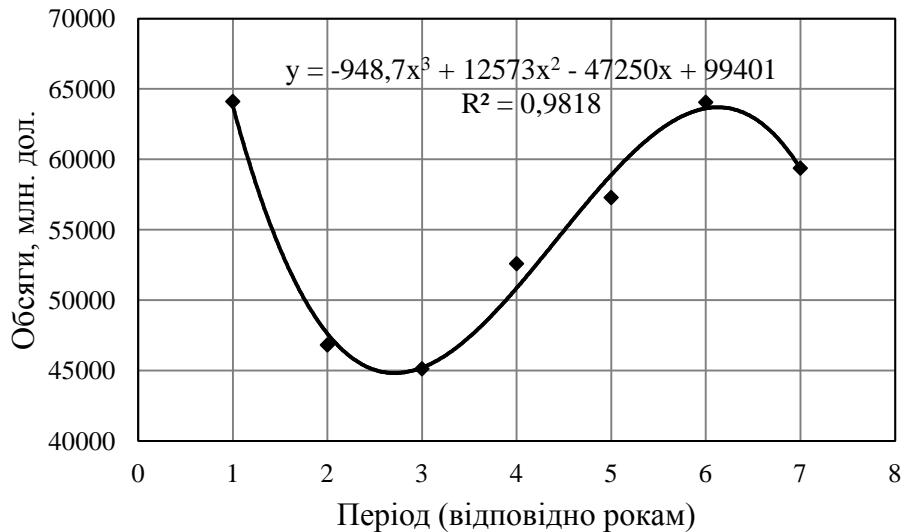

Рис. 1. Математична модель зміни обсягів експорту за 2014-2020 роки

Fig. 1. Mathematical model of changes in exports, 2014-2020

Отримано за даними [9; 10].

Імпорт у 2015 році, порівняно з 2014-м, зменшився на 29,3%. Потім відзначено зростання з 2016 по 2019 роки, а в 2020 році знов зменшення, порівняно з 2019 роком, на 11,4%. Хвилеподібний характер змін підтверджує отримана математична модель, відповідно якій зміни описуються параболою третього порядку (рис. 2), що характеризується високим рівнем кореляції ($R=0,995$).

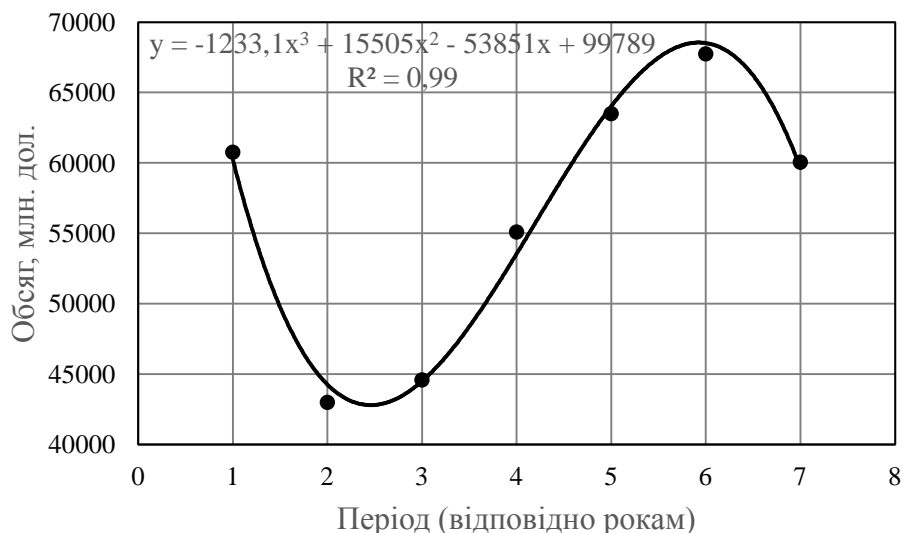

Рис. 2. Математична модель зміни обсягів імпорту за 2014-2020 роки

Fig. 2. Mathematical model of changes in imports, 2014-2020

Отримано за даними [9; 10].

Сальдо в період 2014-2016 років було позитивним, а в 2017-2020 роки – негативним, але з позитивною тенденцією збільшення коефіцієнту покриття експортом імпорту з 2018 року по 2020 рік.

Такі тенденції сформовані під впливом чинників, що стримують зовнішньоекономічну діяльність, головними з яких є політична нестабільність, обмеження через пандемію. Зменшення обсягів зовнішньої торгівлі України за підсумками 2020 року до 119413,6 млн. дол. або на 9,4% обумовлені скороченням як експорту, так і імпорту, але останнього більшою мірою, тому порівняно з попереднім роком від’ємне сальдо скоротилося, а коефіцієнт покриття експортом імпорту збільшився до 0,99, що свідчить майже про однакові їх обсяги.

ТОП-7 серед 89 країн-партнерів у зовнішній торгівлі товарами є таким (табл. 2). Китай є лідером серед країн-партнерів і за експортом, і за імпортом, при цьому в 2020 році його частка збільшується. Далі за часткою більше 5% місця посідають Польща, Російська Федерація, Туреччина. В імпорті таких країн більше – Німеччина, Російська Федерація, Польща США, Білорусь. І тільки Туреччина має меншу частку, але поступово наближається до такого значення.

Частка основних 7 країн-партнерів в експорті є меншою, ніж в імпорті (більше 55%). Крім того, якщо їх частка в експорті в 2020 році, порівняно з 2019 роком, збільшилася на 4,6%, що свідчить про процеси концентрації, то в імпорті – зменшилася на 2,2%.

Таблиця 2

Основні країни-партнери в експорті та імпорті товарів у 2019–2020 роках

Table 2

Major partner countries in exports and imports of goods, 2019–2020

Країна-партнер	Частка в експорті		Країна-партнер	Частка в імпорті	
	2019	2020		2019	2020
Китай	7,2	14,4	Китай	15,1	15,3
Польща	6,6	6,7	Німеччина	9,8	9,8
Російська Федерація	6,5	5,5	Російська Федерація	11,5	8,4
Туреччина	5,2	5,0	Польща	6,8	7,6
Німеччина	4,8	4,2	США	5,4	5,6
Індія	4,0	4,0	Білорусь	6,2	5,3
Італія	4,8	3,9	Туреччина	3,9	4,5
Усього	39,1	43,7	Загалом	58,7	56,5

Розраховано за даними [9].

Зовнішньоекономічна діяльність країни є результатом такої діяльності в регіонах (адміністративно-територіальних одиницях). За адміністративно-територіальним устроєм Україна має 24 області, а також АР Крим, територія якої в даний час є окупованою. Збір статистичних даних здійснюється за всіма регіонами, частково окупованими теж. Окремо через значимість у зовнішньоекономічній діяльності виокремлено м. Київ.

Тенденції у зовнішньоекономічній діяльності регіонів встановлюються за показниками обсягів експорту, імпорту, їх питомої ваги (частки) по країні як внеску в розвиток цієї сфери.

Частка регіонів у загальному експорті та імпорті товарів значно відрізняється (табл. 3). В експорті частку більше 4% (обрано як рівень їх рівнозначної питомої ваги) мають Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Львівська, Миколаївська, Полтавська області

та м. Київ. Лідирує м. Київ, який разом з Дніпропетровською та Донецькою областю дають майже 50% експорту країни. Разом з тим, є регіони, частка яких у загальному експорті та імпорті товарів є зовсім незначною (менше одного відсотка). Такими є 5 областей: Луганська, Рівненська, Тернопільська, Херсонська, Чернівецька.

В імпорті показник частки у загальному по країні імпорту товарів на рівні 4% мають м. Київ та 4 області – Дніпропетровська, Київська, Львівська. Разом їх внесок є значним і становить на рівні 65-67%, тобто дві третини. Незначною, а саме менше одного відсотка, є питома вага 7 регіонів, а саме Кіровоградської, Луганської, Рівненської, Тернопільської, Херсонської, Чернівецької та Чернігівської областей. Низького рівня, який визначено як 1-2% у загальному по країні імпорту, є питома вага 8 областей – це Вінницька, Житомирська, Івано-Франківська, Миколаївська, Сумська, Хмельницька, Черкаська. Разом з тим, ці регіони не відзначилися й розвитком експорту (табл. 3).

Таблиця 3

Частка регіонів у загальному експорті та імпорті товарів у 2019–2020 роках

Table 3

The share of regions in the total exports and imports of goods, 2019–2020

Адміністративно-територіальна одиниця	Частка в експорті		Частка в імпорті	
	2019	2020	2019	2020
Вінницька область	2,9	2,8	1,1	1,1
Волинська область	1,4	1,3	2,5	2,5
Дніпропетровська область	15,8	15,4	9,9	8,8
Донецька область	9,3	8,1	3,9	2,8
Житомирська область	1,4	1,4	1,0	1,1
Закарпатська область	3,0	2,7	2,6	2,4
Запорізька область	6,2	5,9	2,8	2,3
Івано-Франківська область	1,8	1,5	1,6	1,2
Київська область	3,9	4,0	7,2	7,7
Кіровоградська область	1,4	1,9	0,5	0,5
Луганська область	0,3	0,3	0,5	0,5
Львівська область	4,4	4,7	5,5	6,4
Миколаївська область	4,3	4,7	1,8	1,5
Одеська область	2,8	2,8	3,4	4,1
Полтавська область	4,2	4,7	2,3	2,3
Рівненська область	0,9	1,0	0,7	0,8
Сумська область	1,8	2,0	1,3	1,6
Тернопільська область	0,9	0,9	0,8	0,8
Харківська область	2,8	3,0	3,1	3,4
Херсонська область	0,5	0,6	0,9	0,7
Хмельницька область	1,3	1,3	1,0	1,0
Черкаська область	1,7	1,6	0,9	1,4
Чернівецька область	0,4	0,3	0,4	0,4
Чернігівська область	1,6	1,8	0,9	0,7
м. Київ	25,0	25,3	43,4	44,0

Укладено за даними [9].

В Україні в регіональному розрізі розглядаються як обласні адміністративно-територіальні одиниці, так і їх групи, визначені за географічною та соціально-економічною ознакою. У дослідженнях доволі часто використовують другу групу ознак, за якою області умовно об'єднують у 9 економічних регіонів: Донецький

(Донецька, Луганська області), Придніпровський (Дніпропетровська, Запорізька області), Північно-Східний (Харківська, Сумська, Полтавська області), Центральний (Черкаська, Кіровоградська області), Північно-Західний (Волинська, Рівненська області), Подільський (Вінницька, Тернопільська, Хмельницька області), Причорноморський (Миколаївська, Одеська, Херсонська області, АР Крим), Карпатський (Закарпатська, Львівська, Івано-Франківська, Чернівецька області), Столичний (Київська, Житомирська, Чернігівська області). Логічно, що до Столичного регіону буде відноситися і така адміністративно-територіальна одиниця, як м. Київ.

Вклад економічних регіонів у розвиток зовнішньоторговельного сектору економіки України є різним (табл. 4). Так, значною (більше 20%) у загальному експорті товарів є частка Столичного і Придніпровського економічних регіонів. Лідерство за цим показником Столичного регіону забезпечується за рахунок м. Києва, тоді як питома вага в експорті товарів областей, що входять в регіон, є незначною (разом 6,9% проти 25%). Вагомої (від 10 до 20%) частки в загальному експорті товарів не має жодний регіон. На середньому рівні (від 5 до 10%) є частки 5 економічних регіонів: Донецький, Північно-Східний, Подільський, Причорноморський, Карпатський. На низькому рівні (до 5%) є частки в загальному експорті товарів Центрального та Північно-Західного регіонів.

Щодо частки економічних регіонів у загальному імпорті товарів (табл. 4), то слід відзначити, що більше 50% припадає на Столичний регіон, отже його частка є значною, при цьому найбільший вклад має м. Київ. Вагому частку (від 10 до 20%) в імпорті товарів мають Придніпровський і Карпатський економічні регіони. На середньому рівні (від 5 до 10%) є частки Північно-Східного та Причорноморського економічних регіонів. На низькому рівні (до 5%) є частки в загальному імпорті товарів таких економічних регіонів, як Донецький Центральний, Північно-Західний, Подільський.

Таблиця 4

Частка економічних регіонів у загальному експорті та імпорті товарів у 2019–2020 роках

Table 4

The share of economic regions in the total exports and imports of goods, 2019–2020

Економічний регіон	Частка в експорті		Частка в імпорті	
	2019	2020	2019	2020
Донецький	9,6	8,4	4,4	3,3
Придніпровський	22,0	21,3	12,7	11,1
Північно-Східний	8,8	9,7	6,7	7,3
Центральний	3,1	3,5	1,4	1,9
Північно-Західний	2,3	2,3	3,2	3,3
Подільський	5,1	5,0	2,9	2,9
Причорноморський	7,6	8,1	6,1	6,3
Карпатський	9,6	9,2	10,1	10,4
Столичний	31,9	32,5	52,5	53,5

Розраховано за даними [9].

Україна довгий час позиціонувала свої можливості щодо експортоорієнтованої економіки. Оцінювання щодо експортної орієнтації зазвичай здійснюється на основі співвідношення обсягів експорту та імпорту – коефіцієнта покриття. Значення коефіцієнта покриття експортом імпорту статистично накопичуються в останні роки. Наводяться такі дані по Україні з урахуванням експорту та імпорту товарів і послуг загалом і окремо, а в регіональному розрізі – окремо щодо товарів та послуг, що для визначення тенденцій може бути реалізовано через додаткові розрахунки.

Українська економіка у період 2014-2020 років втратила експортну орієнтацію: коефіцієнт покриття експортом імпорту в 2017-2020 роки є від'ємним, але тенденції свідчать про поступове наближення до паритетного обсягу експорту та імпорту (табл. 1). Відповідно до статистичних даних [10], коефіцієнт покриття експортом імпорту щодо товарів має теж від'ємний, але менший рівень (2018 р. – 0,83; 2019 р. – 0,82; 2020 р. – 0,91), ніж його загальне значення по зовнішній торгівлі. Тенденція щодо коефіцієнту покриття експортом імпорту послуг протилежна: значення показника позитивне і зростає (2018 р. – 1,84; 2019 р. – 2,25; 2020 р. – 2,02). Отже, під час аналізу тенденцій зовнішньоторговельного сектору економіки слід перш за все звертати в даний час увагу на тенденції в секторі товарів.

За статистичними даними щодо коефіцієнту покриття експортом імпорту товарів, як експортоорієнтовані можна визначити 14 областей: Вінницька, Дніпропетровська, Донецька, Житомирська, Запорізька, Івано-Франківська, Кіровоградська, Миколаївська, Полтавська, Рівненська, Сумська, Хмельницька, Черкаська, Чернігівська. Імпортоорієнтованими є 10 адміністративно-територіальних одиниць: Волинська, Київська, Луганська, Львівська, Одеська, Тернопільська, Харківська, Херсонська, Чернівецька області, м. Київ. Для Закарпатської області є характерним майже однакові обсяги експорту та імпорту.

З точки зору розвитку зовнішньоторговельного сектору економіки, досить обґрунтованим є визначення орієнтації й для економічних регіонів. Для встановлення тенденцій щодо економічних регіонів показник, що аналізується, потребує розрахунку. Логічним є методичний підхід, відповідно якого коефіцієнт покриття експортом імпорту економічного регіону (R_{EIR}) визначається розрахунковим методом за формулою:

$$R_{EIR} = \sum_{i=1}^n E_i : \sum_{i=1}^n I_i,$$

де E_i – обсяг експорту i -го адміністративно-територіального регіону; I_i – обсяг імпорту i -го адміністративно-територіального регіону; n – кількість адміністративно-територіальних регіонів, які включено в економічний регіон.

Коефіцієнт покриття експортом імпорту може бути розрахований щодо товарів, послуг, а також загалом за зовнішньоторговельним сектором економічних регіонів. З огляду на встановлене щодо експортної орієнтації, визначено коефіцієнт покриття експортом імпорту економічного регіону щодо товарів (рис. 3).

Виходячи з отриманих значень коефіцієнту покриття експортом імпорту товарів, тільки два регіони є імпортоорієнтованими – Карпатський і Північно-Західний, в яких імпорт переважає над експортом. Інші економічні регіони орієнтовані на експорт, при цьому співвідношення між експортом і імпортом є більш значимим у Центральному та Придніпровському, при цьому значення коефіцієнту покриття експортом імпорту товарів у 2020 р. збільшується. Аналогічна тенденція щодо збільшення розриву між експортом і імпортом відзначено для Столичного, Причорноморського, Подільського, Північно-Східного, Донецького.

Повернення Україною статусу експортоорієнтованої держави можливо на засадах активної участі в експорті регіонів. Неоднорідність територій за природними, економічними та людськими ресурсами є об'єктивними передумовами існування регіональної політики. В Україні, як і інших країнах світу, регіональна політика є обов'язковою складовою державної політики і регулює відносини між центром і регіонами щодо територіальної організації у відповідності до прийнятої на державному

рівні стратегії. Наразі реалізується Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки [11].

На обласному рівні, виходячи зі стратегічних і оперативних цілей Державної стратегії та з урахуванням інтересів регіонів, встановлюються плани розвитку. Оскільки зовнішньоекономічна діяльність є суттєвою складовою економіки, то активізація та посилення її у регіонах – пріоритетний напрямок державної стратегії економічного розвитку. Моделювання регіональних стратегій є підґрунтям для забезпечення безпеки та мінімізації ризиків при їх реалізації [12]. А встановлення чітких цілей і підцілей у регіональних стратегіях, що стосуються економічного розвитку, зокрема в зовнішньоторговельному секторі економіки, посилять конкурентні переваги за рахунок реалізації кожної конкретної мети.

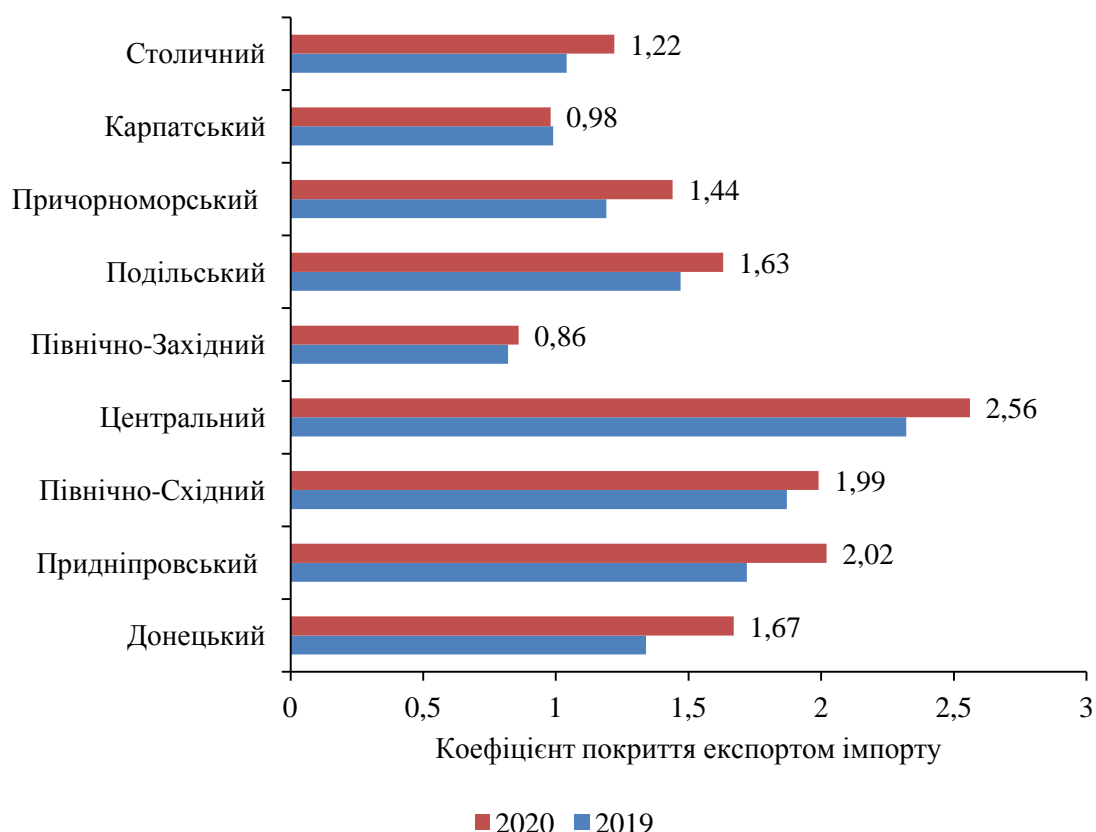

Рис. 3. Коефіцієнт покриття експортом імпорту товарів за економічними регіонами в 2019–2020 роках

Fig. 3. Exports to imports ratio by economic regions, 2019-2020
Розраховано за даними [9].

Висновки. Таким чином, розвинуто методичний підхід до оцінювання тенденцій розвитку зовнішньоторговельного сектору економіки за рахунок уточнення переліку показників, які можуть бути обрані зі статистичних даних, так і отримані розрахунковим методом. Основними показниками є обсяги експорту, імпорту, сальдо торговельного балансу, коефіцієнт покриття експортом імпорту. Їх аналіз дозволив визначити, що тенденції в період 2014-2020 років є нестійкими, оскільки обсяги експорту і імпорту змінюються хвилеподібно. Такий характер змін підтверджує отримана математична модель, відповідно якій зміни описуються параболою третього

порядку, що характеризується високим рівнем кореляції. Крім того, від'ємне сальдо скоротилося, а коефіцієнт покриття експортом імпорту збільшився.

Регіональні тенденції оцінюються переважно за показниками обсягу експорту та імпорту, їх питомої ваги (частки) в загальних по країні обсягах, коефіцієнту покриття експортом імпорту, при цьому окремо щодо товарів та послуг. Тому визначення тенденцій може бути реалізовано через додаткові розрахунки. Використання показників дозволило визначити експортну або імпортну орієнтацію регіонів – адміністративно-територіальних одиниць. Перспективним є дослідження тенденцій щодо 9 економічних регіонів. Показники можуть бути визначені тільки розрахунковим методом. Зокрема, запропоновано модель розрахунку коефіцієнту покриття експортом імпорту. Проведені дослідження довели обґрунтованість використання показників у сукупності для оцінювання тенденцій і визначення експортної та імпортної орієнтації регіонів, що має як методичний аспект, так і практичне значення при розробленні регіональних стратегій.

Для встановлення цілей і підцілей у регіональних стратегіях актуальним є визначення тенденцій розвитку зовнішньоторговельного сектору економіки, зокрема за товарною спеціалізацією, що й визначає напрям подальших досліджень.

1. Підприємництво і зовнішньоекономічна діяльність: можливості і ризики України: монографія / М. А. Йохна та ін.; за наук. ред. проф. М. А. Йохни. Хмельницький: Хмельницький національний університет, 2013. 347 с.
2. Зовнішньоекономічна діяльність: підприємство-регіон: монографія / Ю. Г. Козак, Н. В. Притула, О. А. Єрмакова та ін. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 240 с.
3. Зовнішня торгівля України: XXI століття: монографія / А. А. Мазаракі, Т. М. Мельник, Н. О. Іксарова та ін.; за заг. ред. А. А. Мазаракі. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2016. 600 с.
4. Gandolfo G. International Trade: Theory and Policy. Berlin: Springer Berlin Heidelberg, 2013. 628 p. URL: <http://www.springer.com/gp/book/9783642373138> (дата звернення: 16.05.2022).
5. Foreign economic activity of enterprises: Textbook / Stankiewicz-Mróz A., Perederii V., Novak V., Pienko O., Kyrylenko O., Gurina G., Razumova K., Danilova E., Petrovska S., Lytvynenko L. Lodz: Lodz University of Technology Press, 2018. 145 p. URL: <http://repozytorium.p.lodz.pl/handle/11652/1944?locale-attribute=en> (дата звернення: 16.05.2022).
6. Diatlova V., Polozhentseva K. Foreign Economic Activities of Ukraine: Regional Features, Trends and Directions for Development. *Економічний вісник Донбасу: Науковий журнал*. 2019. №4 (58). С. 66-71.
7. Fokina-Mezentseva K., Melnyk T., Diatlova V., Buhas V., Shatska Z. Determination of the Critical Risk Zone for the Indicator of Foreign Trade Import Coverage by the Export of Goods and Services Subject to its Normal Distribution. *International journal of scientific & technology research*. 2020. Vol. 9. Issue 03, march. Pp. 4843-4847.
8. Дятлова В. В., Єрохіна Д. О., Чмихов Д. О. Механізм розвитку вугледобувної галузі України у зовнішньоекономічній сфері в контексті проблем енергетичної безпеки. *Економіка та суспільство: Електронне видання*. 2021. № 26. URL: <https://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/issue/view/26> (дата звернення: 16.05.2022).
9. Зовнішня торгівля України 2020. *Статистичний збірник*. Київ: Державна служба статистики України, 2021. 134 с. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/06/ztu_20_ue.pdf (дата звернення: 16.05.2022).
10. Зовнішня торгівля України. *Статистичний збірник*. Київ: Державна служба статистики України, 2018. 85 с. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/06/zb_ztu_2017.pdf (дата звернення: 16.05.2022).
11. Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки «Розвиток та єдність, орієнтовані на людину»: Постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 р. № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 16.05.2022).
12. Antypenko N., Arakelova I., Zherdetska L., Diatlova Y., Diatlova V., Derkach J., Goncharenk A., Voronko-Nevidnycha T. Modeling of regional strategy of financial security management in the context of digitalization and migration risks. *Journal of Hygienic Engineering and Design*. 2022. Vol. 38. Pp. 253-265.

References

1. Yokhna, M. A. et al. *Entrepreneurship and foreign economic activity: opportunities and risks of Ukraine: monograph*. Khmelnytsky, Khmelnytsky National University, 2013.
2. Kozak, Yu. G., Prytula, N. V., Yermakova O. A., et al. *Foreign economic activity: enterprise-region: monograph*. Kyiv, Center for Educational Literature, 2016.
3. Mazaraki, A. A., Melnyk, T. M., Iksarova, N. O., et al. *Foreign trade of Ukraine: XXI century: monograph*. Kyiv, Kyiv National University trade and economy University, 2016.
4. Gandolfo, G. *International Trade: Theory and Policy*. Berlin, Springer Berlin Heidelberg, 2013, www.springer.com/gp/book/9783642373138 Accessed 16 May 2022.
5. *Foreign economic activity of enterprises: Textbook* / Stankiewicz-Mróz A., Perederii V., Novak V., et al. Lodz, Lodz University of Technology Press, 2018, <http://repozytorium.p.lodz.pl/handle/11652/1944?locale-attribute=en>. Accessed 16 May 2022.
6. Diatlova, V., and K. Polozhentseva. "Foreign Economic Activities of Ukraine: Regional Features, Trends and Directions for Development." *Economic herald of the Donbas: Scientific journal*, no. 4 (58), 2019, pp. 66-71.
7. Fokina-Mezentseva, K., Melnyk, T., Diatlova, V., Buhas, V., and Z. Shatska. "Determination of the Critical Risk Zone for the Indicator of Foreign Trade Import Coverage by the Export of Goods and Services Subject to its Normal Distribution." *International journal of scientific & technology research*, vol. 9, issue 03, 2020, pp. 4843-4847.
8. Dyatlova, V. V., Yerokhina, D. O., and D. O. Chmykhov. "The mechanism of development of the coal mining industry of Ukraine in the foreign economic sphere in the context of energy security issues." *Economy and society: Electronic edition*, no. 26, 2021, www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/issue/view/26. Accessed 16 May 2022.
9. "Ukraine's Foreign Trade 2020." *Statistical Publication*. Kyiv, State Statistics Service of Ukraine, 2021, www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/06/ztu_20_ue.pdf. Accessed 16 May 2022.
10. "Ukraine's Foreign Trade." *Statistical Yearbook*. Kyiv, State Statistics Service of Ukraine, 2018, www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/06/zb_ztu_2017.pdf. Accessed 16 May 2022.
11. State Strategy for Regional Development for 2021-2027 "Development and unity focused on people": Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine, no. 695, 05.08.2020. The Verkhovna Rada of Ukraine, zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text. Accessed 16 May 2022.
12. Antypenko, N., Arakelova, I., Zherdetska, L., Diatlova, Y., Diatlova, V., Derkach, J., Goncharenko, A., and T. Voronko-Nevidnycha. "Modeling of regional strategy of financial security management in the context of digitalization and migration risks." *Journal of Hygienic Engineering and Design*, vol. 38, 2022, pp. 253-265.

УДК 336.7:004.056

doi: 10.15330/apred.1.18.111-122

Баула О.В.¹, Лютак О.М.²

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА РИЗИКИ

¹ Луцький національний технічний університет,
Міністерство освіти і науки України,
кафедра міжнародних економічних відносин,
вул. Львівська, 75, м. Луцьк,
43018, Україна,
тел: +380501386599,
e-mail: o.baula@lntu.edu.ua,
ORCID ID: 0000-0003-2609-0211

² Луцький національний технічний університет,
Міністерство освіти і науки України,
кафедра міжнародних економічних відносин,
вул. Львівська, 75, м. Луцьк,